

ségigény iránt. Erkel és Verdi, Puccini és Gounod, Honegger és Kodály, Strauss és Farkas Ferenc zenéje; Shakespeare és Madách, Koós Károly és Illyés Gyula prózája; Zaharov és Vajnonnen, Petipa és Eck Imre koreográfiája; a magyar népzene és néptánc kincsesháza elég tiszta forrás ahhoz, hogy a művészeti vagy műsorpolitikai engedmények feltételezése megállna a lábán. Nekünk egyetlen színpadművészeti műfajban nincs annyi nemzeti alkotásunk, hogy kielégíthetné egy ilyen hatalmas színpad ismétlődő igényeit; nemcsak számban, hanem idevaló alkalmasságban is. Akkor hát mégis jól tervezett Szeged, amikor a hazai és az egyetemes művészet kincszeit egyforma figyelemmel fordult.

Igy lett népszínház. Magyar népszínház. Ez a helye és a rendeltetése. Minden más törekvés alapvető érdekekkel kerülne összeütközésbe. Hiszen a Szegedi Szabadtéri Játékok közönsége mindenekelőtt a színházzal, a magasabb igényű művészettel most barátkozók tíz-és tízezres új serege. Ennek megfontolása nélkül nem lehet műsort szerkeszteni — ha pedig tiszteljük ezt a missziót, ennek az új közönségnek kell játszani: a magyar nemzeti művészeti reprezentáns zenés és prózai alkotásait, meg az egyetemes kultúrkincs legmaradandóbb és legnépszerűbb darabjait. Talán megnyugodva, jó érzéssel deklarálnak az idejü jubileum alkalmából, hogy szerencsés házasságát hozta létre Szeged a népszínháznak és a művészeti igényességnek. Erkel páratlan hazai kultuszát teremtette meg ez a színpad; a Tragédia sorozatos új, meg új rendezői felfogásban bemutatott előadásával kivételes szolgálatot tett Madách géniusza elismertetésének; közönséget nevelt a Szegedi Szabadtéri Játékok a klasszikus balettnek; a nagyoperák egész sorával szolgálta a zenei kultúrát; igényes szórakozást nyújtott a daljáték-irodalom színe-javával. S mindezt hány forró sikerű estén, milyen emlékeztető művészi élményekkel, a látvány milyen magával ragadó erejével! A Budai Nagy Antal tüzei, és a város harangjainak zúgása; a Hunyadi László tömegjelenetei; az Aida díszletpítménye, és a roppant statisztéria szinte koreografált mozgatója; a Tragédia szellemes rendezései; balettgyűjtések és népi együttesek szédítően gazdag kavalkádja... — lélegzetállító pillanatok voltak. Mert hiszen a helyhez, a térhez nemcsak a művészet hagyományos eszközei tartoznak, hanem a látvány varázsa is.

Minden ünnepi alkalomkor idézni szoktunk két, szinte már fejből felmondható bekezdést. Az egyik Balázs Bélától ered, aki első sürgetője volt a felszabadulás után a szegedi játékok felújításának. Ő nemcsak népszínházat, hanem a népek színházat álmodta ide: „Ilyen nemzetközi kultúr-ünnepet Hellasz óta nem látott a világ. A salzburgi játékok Bécsnek, majd Reinhardtnek jegyében történtek, Bayreuth Wagnert ünneplte, Szegeden világkultúra történik, népek barátkozása, nemzeti szellemek ismerkedése, egymáshoz szokása, a humanizmus

legnagyobb ideáljának valószínűsége... Tizenöt évvel ezelőtt is álom volt ez még — most viszont nyaranta munkáló, elevenen ható szellem. Szovjet együttesek, olasz, amerikai, bolgár, román, angol énekesek, grúz és lett táncosok, lengyel, francia, jugoszláv, csehszlovák csoportok váltják itt egymást évről évre a nyári deszkákra, és a közönség is mindinkább európai. A Játékok kapui tehát kitértek, nemcsak a közvetlen szomszédság, hanem az égtájak felé is, és utat nyitottak mindannak a színházi értéknek, amit az emberiség alkotott.

A másik, híres idézet ugyan a Játékok első korszakából való, ám ragyogó elragadtatással beszél a helyszínről, ahol a magyar kultúra legnagyobb nyári ünnepe zajlik. Mascagni mondta, 1935-ben, amikor operáját itt vezényelte: „Meggyőződésem, hogy semmivel sem kisebb a szegedi Dóm tér jelentősége, mint a velencei Szent Márkus tér. A Dóm tér akusztikája és helyzete oly pompás, hogy Szeged egész jövőjét innen fogja nyerni. Minden évben meg kell rendezni a szabadtéri játékokat, és minden évben tökéletesebbet és nagyszerűbbet kell nyújtani.” Leszámítva az udvariasságból adódó túlzást, a mastrónak is igaza volt. Nem innen nyerte ugyan jövőjét Szeged, hanem történelmi konstellációból; s a Játékok jövőjét is az új társadalmi helyzet alapozta meg — a tér alkalmasságát azóta is dicsérik szerzők és karmesterek, énekesek, színészek és rendezők. Abban viszont különösképpen hallgatott Szeged a zeneiális muzsikusra, hogy „minden évben tökéletesebbet és nagyszerűbbet kell nyújtani”.

A kezdeti esetlegességekből lassan megnyugtató és komoly rendszer alakult; a társadalmi lelkesedéshez, ami az újraindítás motorja volt, hozzásegődött az állami pártfogás; az első évek technikai elmaradottsága már csak romantikus emlék: kiépült a Játékok modern technikai berendezése, messze földön irigvelt színpada; tizenöt év alatt véglegessé váltak a műsorszerkezet elvi elemei.

A szabadtéri játékokból egy teljes nyári műsor lehetősége sarjadt ki Szegeden, s ha a város áldozatokat hozott érte — az áldozat jó erkölcsi és anyagi befektetésnek bizonyult. A városi tanács végrehajtó bizottsága így foglalta össze ezt az összefüggést a Játékok felújításáról szóló határozatában, 1958-ban: „A kulturális élet fellendítésén túl a város gazdasági fejlődését is szolgálja a Játékok megrendezése... az idők folyamán feltétlenül gyümölcsözően fog hatni. Távlatokban szemléelve a Játékok megrendezése tehát politikai, gazdasági, s mindenekelőtt kulturális szempontból egyaránt időszerű, kívánatos. Nagy horderejű művelődésügyi kihatásainak szem előtt tartásával szükséges gondoskodni megfelelő anyagi erőforrásokról...” S a dátumra ismétlenül érdemes ráfigyelni! 1958-at írunk akkor. Szegeden épphogy megpezsdült az általános fejlődés a mellőzés éveitől! Évekig alig épült-mozdult itt valami. Így ter-

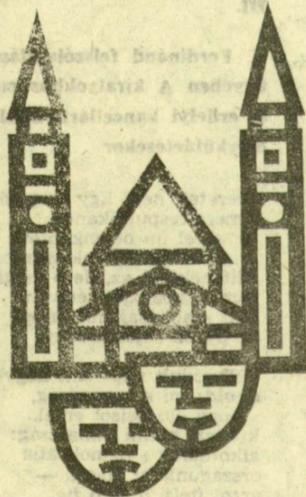
mészetes, hogy azonnal várospolitikai jelentőségűvé növekedett a Játékok és az ünnepi hetek ügye. Nemcsak itt láthattuk és érezhettük ezt — messzebből is észrevették.

Pihenni kellene tizenöt év babérain? Készen lenne a „mű”, amit tizenöt esztendeje kézenfogva bevezettünk a magyar kultúrhistoriába? Természetesen senki sem gondol ilyenmire még az ünnep meleg perceiben sem. Hiszen azóta is mindig kiegészítjük, korrigáljuk és újrafogalmazzuk a feladatokat, magasabb igényekkel, a pozitív elégedetlenség indítékával. S hogy ez valóban így van, azt nem ünnepi beszédek meg lelkes nyilatkozatok igazolják, hanem első-sorban a prózai törődés és farsadhatatlanság. Egy, a jubileumhoz időben elég közel eső végrehajtó bizottsági határozat így fogalmazza meg a jelent és a jövőt: „Az alapvető eredeti célok — az ünnepi hetek sikeréből kitetszően — a következő évtized művelődéspolitikai programjához is megbízható irányúnak mutatkoznak. Szabad fantáziával, az eddiginél messze merészebb koncepciók is felrajzolhatók a fesztivál elé. A szükséges távlati elképzelések azonban nem nélkülözhetik az okos realitásokat, amelyek nélkül csak légvárakat építhetünk. A szegedi fesztivál gyors fejlesztése, Szeged fesztiválvárossá történő fejlődése nem választható el a város gazdasági, kulturális fejlődésétől, sőt, függvénye annak. Európai rangú fesztiválvárossá kialakítása hatalmas anyagi erőforrásokat igényel, ezek biztosításához viszont hosszú évek kellenek.

A továbbfejlődés feltételei, konkrét feladatai a következőkben foglalhatók össze: Az ünnepi hetek kiegészítő rendezvényeinek eddig kialakult szerkezetét, arányait, tartalmi célkitűzéseit figyelembe véve, a tartalmi és a formai megoldásokban egyaránt az igényesség és a színvonal további növelése a feladat. Vezető szempont, hogy a művészeti, ismeretterjesztő és másfajta rendezvények minél többet megmutassanak Szegedről, azt a sajalóstat nyújtják, amit az ideérkezők másutt nem találhatnak meg... A kiegészítő rendezvények programjában, a résztvevők összetételében széles lehetőséget kell nyitni a népek barátkozása gondolatának, s a testvérvárosokkal kialakult kapcsolatok, illetve a meglévő lehetőségek kihasználására kell nagyobb gondot fordítani... A fesztivál továbbfejlődésének feltétele, továbbá a szabadtéri játékok nézőterének korszerűsítése, a krónikus szállásgondok megoldása; a fesztiválhoz méltó szálloda építésével, és az idegenforgalom céljainak is megfelelő kollégiumok létrehozásával.”

Itt tart tehát a július 20-án tizenötödik szezonját megnyitó Szegedi Szabadtéri Játékok és a Szegedi Ünnepi Hetek, az újraszületés másfél évtizedes jubileumán. Semmivel sem kevesebb a gond — de mind izmosabb a remény és az ügy szolgálatában született meggyőződés.

TIZENÖT ÉV MŰSORA

A Szegedi Szabadtéri Játékok másfél évtizede már valószínűsíti a kultúrhistoriát. Nemcsak helytörténészek gyűjtik és bújják az adatait és fontos mozzanatait, hanem a nézők százezreinek körében is gyakori beszédtema. Hányszor fordulnak levélben vagy telefonon emberek a szerkesztőséghez, a könyvtárakhoz vagy az igazgatóságához: mikor játszoták az Aidát vagy a Don Carlost; hányszor szerepelt a nyári szegedi műsorban a Tragédia vagy a János vitéz? stb.

A Játékok másfél évtizedes jubileuma alkalmából közreadjuk a 15 év műsorát — kezdve 1959-cel, és befejezve az idei programmal. Érdekes böngészésre csábítjuk vele olvasóinkat.

1959: Hunyadi László; János vitéz; Magyar Állami Hangversenyzenekar koncertje; Esmeralda; Budai Nagy Antal; a Magyar Állami Népi Együttes műsora.

1960: Hunyadi László, Csinnom Palkó; Jeanne d'Arc; Az ember tragédiája.

1961: Hunyadi László; Bánk bán; Kövirág; János vitéz; Az ember tragédiája.

1962: Bánk bán; Háy János; Párizs lángjai; Az ember tragédiája; Aida; a Magyar Állami Népi Együttes műsora.

1963: Brankovics György; Szentiványi Álom; A trubadúr; A cigánybáró; Magyar rapszódia (a Magyar Állami Népi Együttes vendégjátéka).

1964: Hunyadi László; A fából faragott királyfi; Johanna a maglány; Vidróczi; Aida; A kisbojtár (a Magyar Állami Népi Együttes műsora).

1965: Bánk bán; Turandot; Az ember tragédiája; West Side Story; a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának és Énekkarának koncertje.

1966: Háy János; Az ember tragédiája; Faust; Otello; Górcs.

1967: Hunyadi László; Hamlet; Ut a tánchoz (a Mojszejev Együttes műsora); A cigánybáró; Don Carlos.

1968: Bánk bán; János vitéz; Hattyúk tava; Aida; Rapszódia (a Magyar Állami Népi Együttes műsora).

1969: Háy János; Bahcsi-szeráji szökőkút; Carmen; Az ember tragédiája; Jeles napok (a Magyar Állami Népi Együttes vendégjátéka).

1970: Háy János; Csipkerózsika; Trójai nők; A parasztbecsület; Bajazzók; Vitézi ének (a Magyar Néphadsereg Művészegyüttesének előadása).

1971: Spartacus; Borisz Godunov; Dózsa György; Ecséri lakodalmas (a Magyar Állami Népi Együttes műsora); Csinnom Palkó.

1972: Hunyadi László; He-

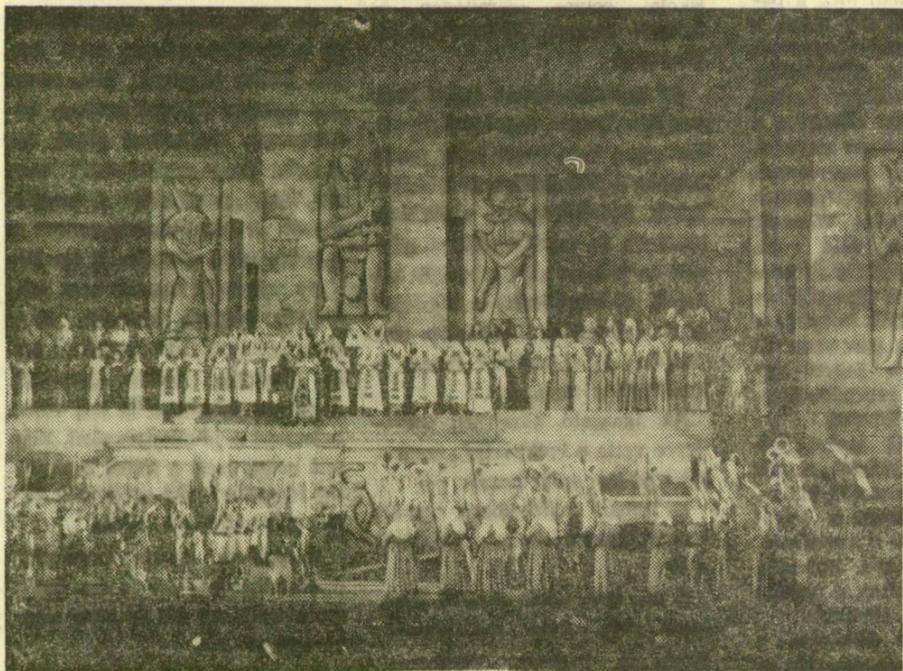
gyen-völgyön lakodalmos (a Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál gálaestje); Otello; A cigánybáró; Rómeó és Júlia; A Slask Lengyel Állami Népi Együttes műsora.

1973: Mózes; Hegyen-völgyön lakodalmos (a Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál gálaestje); Porgy és Bess; az Ukrán Állami Tánc-együttes vendégjátéka; János vitéz; Igor herceg; Norma.

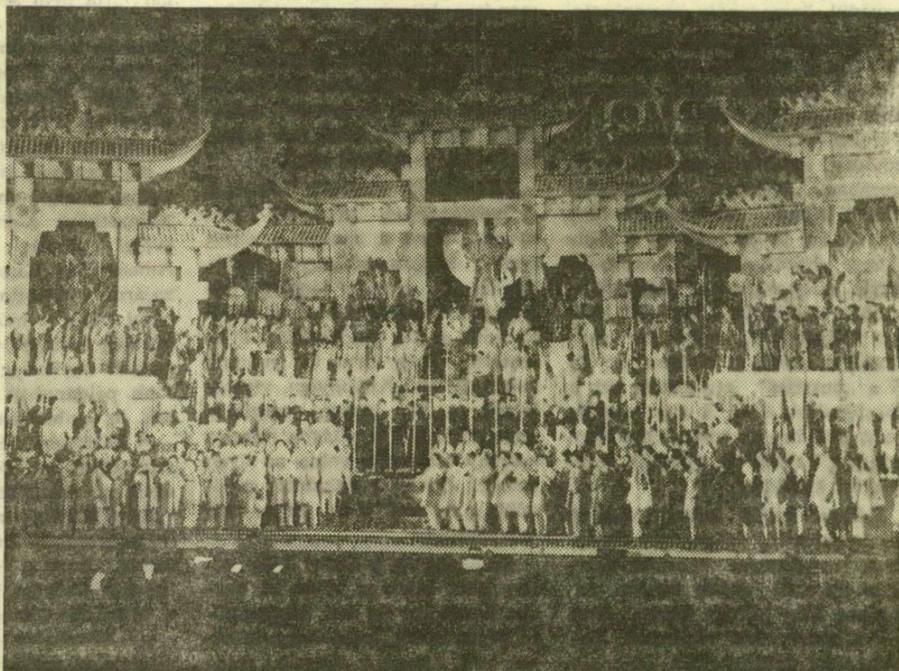
Ha a tizenötödik, a jubileumi évet is beleszámítjuk programjával a statisztikába, akkor a következő gyors adatokat kapjuk: a műsorszerkesztésben vissza-visszatérő gyakoriságával Madách drámai költeménye, Az ember tragédiája „vezet”. Hat nyáron volt a színlapon. Ugyanilyen népszerű a játékok színpadán Erkel operája, a Hunyadi László. Továbbra is a magyar nemzeti művészet jeles alkotásai zárkoznak föl, mert 4-4 nyáron szerepelt a műsorban a János vitéz, a Bánk bán, a Háy János. A cigánybárót három nyáron tűzték műsorra. Két-két szezonban tért vissza a szabadtéri játékok színpadára az Aida, a Csinnom Palkó és a Hegyen-völgyön lakodalmos.

Műfajok szerint is érdekes statisztikát kapunk. Operából 17 bemutatott volt, balettből 12. Folkloreműsört 11-félet tűzték műsorra. Csak ezután következnek a daljátékok és a musical műfaja — kissé szerény választékkal: 6 premier zajlott le e műfajból a Dóm téren. A próza is előtűnik jár tehát, mert 7 prózai premiert rendeztek a 15 év alatt. Zenekari hangversenyt kettőt, oratóriumot egyet élvezhettünk.

A szerzők szerinti számítás azt mutatja, hogy 30 esetben merítettünk az egyetemes művészet kincsesházából, 14 esetben pedig hazai szerzők terméséből.

AIDA (1962)

TURANDOT (1965)